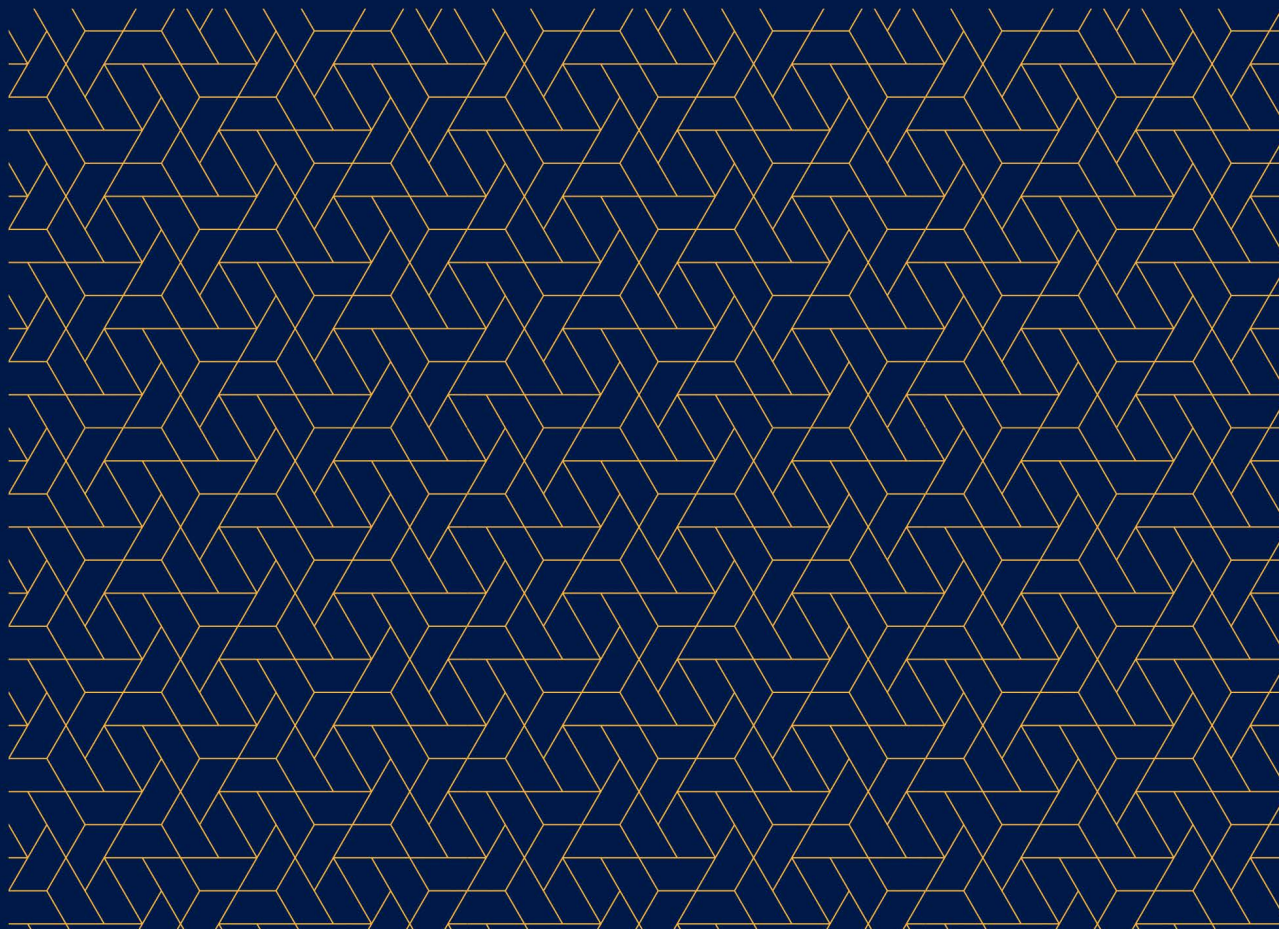

ТЕМАТИЧНИЙ ДОВІДНИК

**Положення щодо РСБ
та РДР у мирних угодах**

— Джаспер Лінке

Про тематичний довідник

Довідник був підготовлений у межах попереднього дослідницького проєкту DCAF «РСБ у мирних процесах», реалізованого за підтримки Федерального департаменту закордонних справ Швейцарії.

Висловлені думки належать автору і не обов'язково відображають позиції установ, які згадуються або представлені в цій публікації.

Примітка

Зміст цієї публікації може цитуватися лише за письмовою згодою автора й DCAF та з вказівкою на джерело.

Про DCAF

DCAF (Женевський центр з питань урядування в секторі безпеки) є міжнародним фондом, чия місія полягає в наданні міжнародному співтовариству допомоги в належному управлінні та реформуванні сектору безпеки. DCAF розробляє й просуває норми і стандарти, проводить спеціалізовані дослідження політики, визначає практики й рекомендації щодо сприяння демократичному управлінню сектором безпеки і пропонує консультативну підтримку та програми практичної допомоги зацікавленим країнам.

ISBN: 978-92-9222-566-7

© DCAF –Женевський центр з питань урядування в секторі безпеки, 2020

Переклад: Центр досліджень армії конверсії та роззброєння

Редактор Наталія Ленська

Вступ

Реформу сектору безпеки (РСБ) та пов'язані з нею дії щодо відновлення після конфлікту (наприклад, роззброєння, демобілізація та реінтеграція (РДР), протимінна діяльність і контроль за легкими озброєннями та стрілецькою зброєю) зазвичай розглядають у межах мирних процесів із метою підтримки результатів переговорів або підвищення якості їх проведення. Зокрема, РСБ та РДР тісно пов'язані між собою, оскільки спрямовані на посилення безпеки людини та зміцнення монополії держави на законне застосування сили¹. Інакше кажучи, вони визначають, як, ким і для кого підтримується безпека в постконфліктних державах. РДР можуть привести до короткострокового поліпшення безпеки для населення та державних установ, розвитку місцевого інституційного потенціалу та зміни балансу сил на користь законних та підзвітних державних сил безпеки. РСБ намагається використовувати ці досягнення для посилення спроможності держави забезпечити безпеку та узаконити державне управління за допомогою належного управління сектором безпеки (УСБ).

Незважаючи на їх відповідність перехідному та довгостроковому УСБ, відсутнє розуміння того, як різні секторальні компоненти РСБ та РДР зазвичай відображаються в мирних угодах. Для сприяння інформованій та емпірично обґрунтованій дискусії щодо питань УСБ в мирних процесах цей тематичний довідник узагальнює ключові закономірності, виявлені на основі дослідження мирних угод, укладених унаслідок внутрішньодержавних збройних конфліктів через контроль над центральним урядом упродовж 2000–2015 рр. Дані про 301 мирну угоду отримано з Баз даних мирних угод (Peace Agreement Database, PA-X) Единбурзького університету. Результати цього дослідження демонструють, як реформи поліції, оборони, правосуддя та розвідки, а також РДР фігурують на різних стадіях мирної угоди (за класифікацією в базі даних PA-X): в угодах, що передують переговорам, угодах про припинення вогню, ключових рамкових та імплементаційних угодах.

Тематичний довідник розглядає п'ять основних питань. Перші два розділи стосуються того, як часто згадуються секторальні компоненти РСБ і наскільки загальними є положення щодо них. Третій розділ присвячений етапам мирного процесу, на яких зазвичай розглядаються ці компоненти РСБ. У четвертому розділі проаналізовано, чи є реформа правосуддя типовим аспектом РСБ у мирних угодах. Останній, п'ятий, розділ розширює перспективу УСБ в мирних процесах, з'ясовуючи, яке місце належить РДР у мирних угодах порівняно з РСБ.

---

* Автор висловлює подяку Елоді Конверн за її внесок у дослідження мирних угод та Вінченці Шеррер за корисні коментарі щодо проекту цього тематичного довідника.

Ключові визначення

Належне управління сектором безпеки (УСБ) визначає, як принципи належного управління застосовуються до забезпечення, управління та нагляду за державною безпекою. Принципами належного УСБ є підзвітність, прозорість, верховенство права, співучасть, оперативність, ефективність та економічність⁵.

Реформа сектору безпеки (РСБ) – політичний і технічний процес поліпшення безпеки держави та людей шляхом підвищення ефективності й підзвітності підтримання безпеки, управління та нагляду в межах демократичного цивільного контролю, верховенства права та дотримання прав людини. РСБ може зосередитися на одному аспекті забезпечення громадської безпеки або на тому, як функціонує вся система, за умови, що метою завжди є підвищення як ефективності, так і підзвітності⁶.

Роззброєння, демобілізація та реінтеграція (РДР) процес всебічного роззброєння комбатантів, їх формального звільнення, підготовки до цивільного життя й надання їм можливостей для стійкої соціальної та економічної реінтеграції⁷.

Внутрішньодержавний конфлікт через контроль над центральним урядом – збройне насильство між урядом та принаймні однією недержавною збройною групою, що спричиняє понад 25 смертей, пов'язаних із конфліктом, протягом одного року та стосується типу політичної системи, заміни центральної влади або зміни її складу⁸.

Мирний процес – офіційна спроба привести політичних та/або військових дійових осіб конфлікту до взаємної згоди щодо того, як його припинити⁹.

Мирна угода – офіційний загальнодоступний документ, який складають після обговорення з дійовими особами конфлікту та за взаємною згодою деяких або всіх із них і який стосується припинення конфлікту¹⁰.

Як часто елементи РСБ розглядаються в мирних угодах?

Мирні угоди у внутрішньодержавних конфліктах часто стосуються реформування поліції, оборони та правосуддя. Майже в половині проаналізованих мирних угод згадується секторальний компонент РСБ.

Водночас реформа розвідки рідко розглядається в межах мирних угод порівняно з іншими компонентами (рис. 1). Або уряди не бажають відмовлятися від доступу до конфіденційної інформації (що забезпечує їхнє особисте та політичне виживання), або, порівняно з іншими проблемами безпеки, реформа розвідки може не бути пріоритетом для сторін конфлікту та третіх сторін, які допомагають мирному процесу.

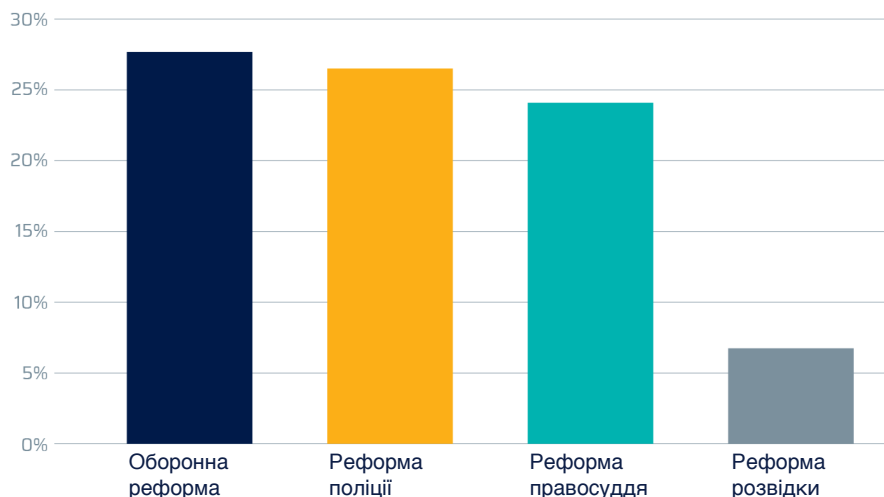
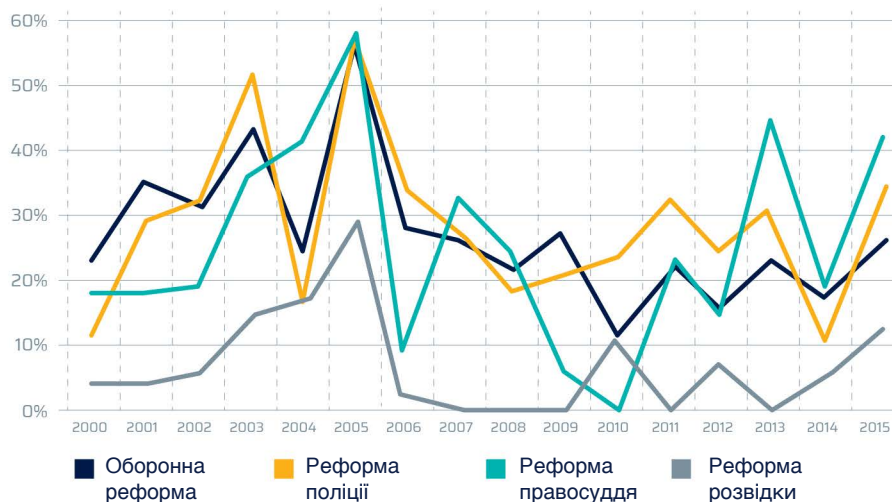

Рис. 1. Частка мирних угод, що містять положення про різні компоненти РСБ

n = 301 мирна угода (2000–2015)

Незважаючи на значні щорічні коливання, в довгостроковій перспективі частота згадувань питань щодо РСБ за 2000–2015 рр. суттєво не змінилася (рис. 2). Частка мирних угод, у яких згадується РСБ, досягла максимуму в 2005 р., що можна пояснити як піком кількості всеохоплюючих мирних угод у тому році, так і зосередженням міжнародної політики безпеки та розвитку в середині 2000-х рр. на питаннях державного будівництва та нестабільності держав¹¹. Навіть після того, як всеохоплюючі мирні угоди стали укладатися рідше, частка мирних угод із положеннями щодо РСБ в довгостроковій перспективі суттєво не зменшилась.

Рис. 2. Частка мирних угод, що містять положення про різні компоненти РСБ, за роками
n = 301 мирна угода (2000–2015)

Наскільки вичерпними є положення щодо РСБ?

Мирні угоди, спрямовані лише на один секторальний компонент РСБ, швидше є правилом, ніж винятком. Із домовленостей, які містять положення щодо РСБ, 48% стосуються реформи або поліції, або оборони, лише 37% згадують обидва компоненти, 25% – також реформу правосуддя, 8%, крім того, охоплюють і реформу розвідки. Як показано на рис. 3, ця закономірність узгоджується в часі. Однак протягом усього періоду спостереження (2000–2015) більшість конфліктів (17 з 26) стосувалися мирних угод, які передбачали реформи поліції, оборони та правосуддя. Тим не менше лише декілька конфліктів (9 із 26) привели до підписання мирних угод, які розглядають усі чотири компоненти РСБ, у тому числі й реформу розвідки. Інакше кажучи, хоча положення про реформування поліції, оборони та правосуддя рідко включаються в одну угоду, але вони, як правило, фігурують в документах, присвячених *одному й тому ж конфлікту*. Це може бути спричинено схильністю сторін конфлікту надавати перевагу різним компонентам РСБ на різних етапах переговорів (або поза мирним процесом).

Рис. 3. Частка мирних угод, що одночасно відображають питання реформування, за роками: 1) поліції та оборони; 2) поліції, оборони та правосуддя; 3) поліції, оборони, правосуддя та розвідки
n = 301 мирна угода (2000–2015)

Щоразу, коли оборонна реформа та реформа поліції разом згадуються в угоді, до неї також включаються положення про реформу правосуддя (у 69% таких угод). Хоча здається логічним, що реформа поліції пов'язана з реформою правосуддя, яка потребує більших зусиль, але реформа правосуддя настільки ж часто поєднується з оборонною реформою (55%), як і з реформою поліції (53%). Реформи поліції, оборони та правосуддя можуть мати важливий синергетичний ефект під час реалізації мирних угод. Реформа поліції здатна зміцнити сектор правосуддя, також покращивши якість доказів у кримінальних розслідуваннях. Натомість реформа правосуддя посилює судовий нагляд і нагляд за такими методами розслідування, як спостереження, обшуки, конфіскація, прослуховування та запобіжне затримання¹². Оборонна реформа та реформа правосуддя чинять схожий синергетичний вплив на мирні процеси, наприклад, коли сторони конфлікту домовляються припинити практику засудження цивільних осіб за системою військового правосуддя та використання законів про надзвичайний стан у політичних цілях¹³.

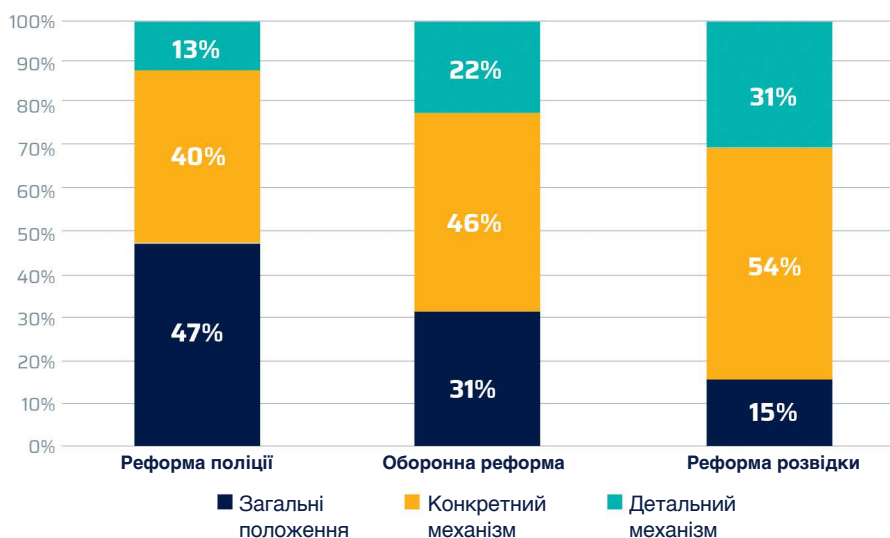

Рис. 4. Деталізація рамових угод, що містять положення про реформування поліції, оборони та розвідки
n = 55 угод містять положення про реформування поліції, 54 – про реформування оборони, 16 – про реформування розвідки

Дані на рис. 4 засвідчують, що в більшості ключових рамкових угод, які містять положення щодо РСБ, механізми реформ згадуються, але без деталей реалізації¹⁴. Отже, хоча сторони конфлікту під час основних політичних переговорів загалом відкриті для визначення того, *які саме* аспекти РСБ слід розглядати, вони, як правило, утримуються на цій стадії мирного процесу від обговорення того, *як саме* слід застосовувати ці механізми, у тому числі конкретних ролей та обов'язків. Однак незрозуміло, чи це тому, що такі деталі вважаються прерогативою держави (і вирішуються поза мирним процесом), чи тому, що вони зарезервовані для подальших дискусій між учасниками конфлікту на початкових етапах реалізації.

У рамкових угодах більш детально окреслюється оборонна реформа, ніж реформа поліції (див. рис. 4), хоча вони однаково часто згадуються на цьому етапі переговорів. Отже, під час основних політичних переговорів пріоритет надається забезпеченню ясності та підзвітності щодо остаточного статусу сил, у тому числі щодо структури й складу збройних сил, управління ними та нагляду.

Рис. 5. Частка ключових рамкових угод, що містять положення про реформування поліції, відповідно до рівня деталізації, за роками

n = 116 рамкових угод (2000–2015)

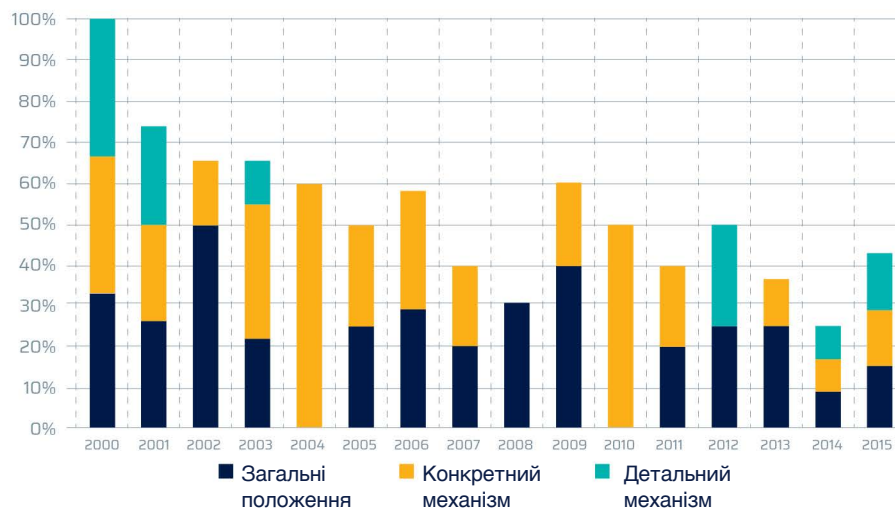
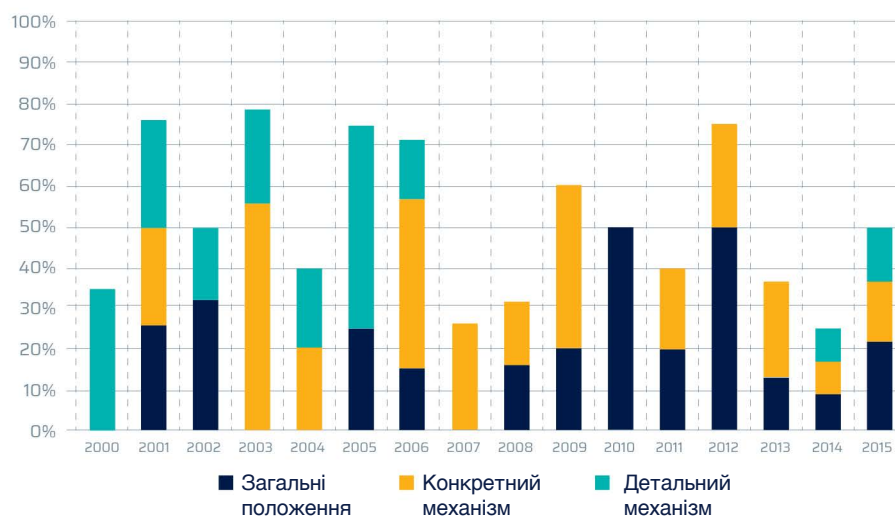

Рис. 6. Частка ключових рамкових угод, що містять положення про реформування оборони, відповідно до рівня деталізації, за роками

n = 116 мирних угод (2000–2015)

Рівень деталізації положень про реформування поліції та оборони в рамкових угодах упродовж 2000–2015 рр. залишався відносно незмінним (рис. 5, 6). У той же час спостерігалися значне коливання частки рамкових угод, що містили положення про оборонну реформу, та зменшення частки рамкових угод із положеннями про реформу поліції. База даних РА-Х не дає змоги аналізувати, чи містять мирні угоди положення, які демонструють прихильність сторін конфлікту до широких принципів УСБ, які визначають погляди щодо РСБ. Це було б важливим аспектом «потужності» положень РСБ.

На яких стадіях мирної угоди зазвичай розглядають компоненти РСБ?

Дані свідчать, що РСБ пов'язана з певним типом мирної угоди: **реформи поліції, оборони та правосуддя часто обговорюються в контексті ключових рамкових угод і рідко розглядаються в угодах, що передують переговорам, угодах про припинення вогню та імплементаційних угодах** (рис. 7). Це означає, що РСБ найчастіше обговорюється разом із питаннями, які стосуються формування уряду й особливостей перехідного та довгострокового врядування¹⁵. Це, теоретично, дає змогу пов'язати РСБ з переговорами про більш масштабні інституційні реформи, тим самим узгоджуючи її із загальним політичним баченням, окресленим сторонами конфлікту у формі широкої політичної угоди.

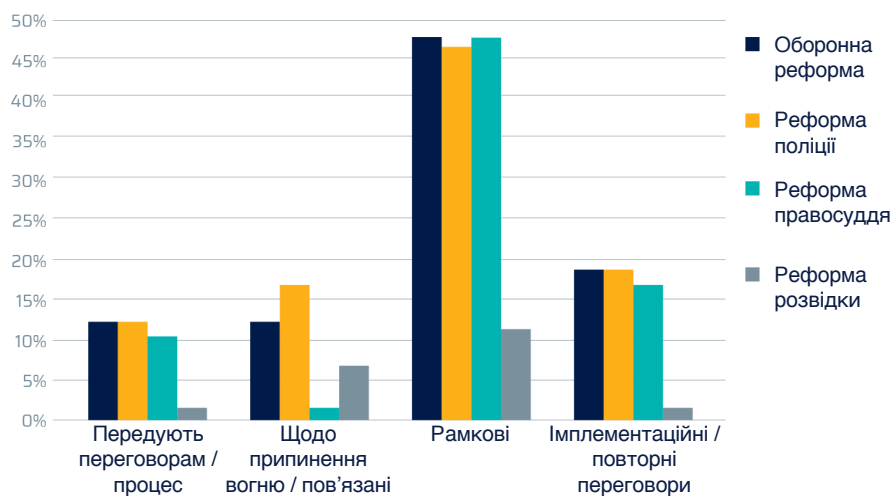

Рис. 7. Частка мирних угод, що містять положення про різні компоненти РСБ, за стадією угоди

n = 301 мирна угода (2000–2015)

В угодах про припинення вогню оборонна реформа згадується значно частіше, ніж інші компоненти РСБ, особливо реформа правосуддя. Це не дивно, адже угоди про припинення вогню зосереджені на протидії насильству та забезпеченні домовленостей, що стосуються збройних сил, таких як контроль / моніторинг припинення вогню та демілітаризація¹⁶.

Чи є реформа правосуддя типовим аспектом РСБ у мирних угодах?

Дослідження виявило, що **реформа правосуддя¹⁷ частіше фігурує в мирних угодах, ніж вважають експерти та посередники з РСБ¹⁸**. Її різні аспекти згадуються майже в такій же кількості мирних угод, як реформи поліції та оборони. Цей висновок стосується всіх типів угод, за винятком угод про припинення вогню, в яких реформа правосуддя згадується набагато рідше, ніж реформа оборони (див. рис. 7). Більше того, **кількість посилок на реформу правосуддя в мирних угодах за 2000–2015 рр. зросла** (див. рис. 2). Це може бути результатом міжнародних нормативних змін у напрямі більшої уваги до реформи правосуддя та правосуддя загалом або свідченням того, що посередники та сторони, що конфліктують, все частіше ставлять реформу правосуддя на порядок денний переговорів, а не відокремлюють її від мирного процесу.

Оскільки ООН, Європейський Союз та Організація з безпеки та співробітництва в Європі (на відміну від Африканського Союзу) як частину РСБ розглядають лише реформу кримінального судочинства¹⁹, важливо зазначити, що **положення щодо реформи правосуддя в мирних угодах зосереджені на судовій реформі (18% угод)**. Інші аспекти, такі як реформа кримінального законодавства (9%), реформа системи кримінального судочинства та реформа в'язниць (по 5%), здається, розглядаються під час мирних переговорів як незначні проблеми. Це свідчить, що положення про реформу правосуддя в мирних угодах не настільки актуальні для міжнародних мандатів на підтримку РСБ, як інші питання. Однак готовність сторін конфлікту взяти на себе зобов'язання щодо налагодження функціонування судової влади можна використати як точку входу для впровадження належного УСБ з метою підвищення незалежності та політичного нейтралітету судової влади, прозорості та раціонального використання ресурсів, а також її ефективності в здійсненні правосуддя²⁰.

Як часто РДР згадуються в мирних угодах порівняно з РСБ?

Частота згадування РДР порівняно з РСБ у мирних угодах залежить від стадії домовленості (рис. 8). Хоча в угодах про припинення вогню та імплементацію згадки про РДР трапляються значно частіше, ніж про реформи поліції, правосуддя та оборони, рамкові угоди, як правило, зосереджуються на цих компонентах РСБ, а не на РДР. Ця закономірність свідчить, що РДР зазвичай надається пріоритет у переговорах, пов'язаних із негайним припиненням насильства, тоді як РСБ пов'язана з більш масштабними політичними питаннями та остаточним статусом сил, які розглядаються на пізнішій стадії мирного процесу. Це також вказує, що сторони конфлікту домовляються про умови реалізації РДР частіше, ніж про реалізацію РСБ.

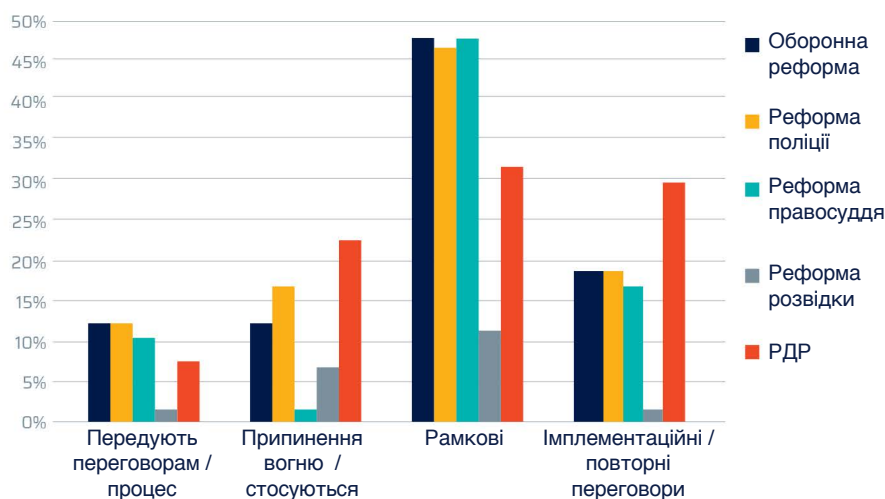

Рис. 8. Частка мирних угод, що містять положення про різні компоненти РСБ або РДР, за стадією угоди

n = 301 мирна угода (2000–2015)

Положення щодо РСБ, зокрема щодо оборонної реформи, містяться в більшості мирних угод (63%), де згадуються РДР. Отже, незважаючи на те, що зазвичай їх трактують як різні процеси з різними учасниками, пріоритетами, строками та функціями²¹, РСБ та РДР узгоджують одночасно. Вони можуть бути пов'язані через інтеграцію збройних груп у сектор безпеки, що є формою розподілу влади між сторонами конфлікту. Одним із видів колективної інтеграції є злиття сил. Трохи більше половини (21 із 38) угод, що згадують як РДР, так і оборонну реформу, передбачають злиття сил²² протилежних сторін. Дані свідчать, що, як правило, положення про злиття сил стали набагато рідшими – із 54 мирних угод із такими положеннями, укладених із 2000 р., лише 9 були прийняті після 2010-го. Це відповідає намаганням ООН сприяти індивідуальній, а не колективній інтеграції збройних груп для запобігання безкарності та руйнування неефективних командних структур.

Висновки

Цей тематичний довідник починається з аналізу, як часто мирні угоди посиляються на елементи РСБ. Він демонструє, що зазвичай мирні угоди містять положення щодо РСБ. Хоча реформи оборони, поліції та правосуддя часто згадуються в мирних угодах, реформі розвідки увага приділяється рідко. Незважаючи на значні щорічні коливання, у довгостроковій перспективі частота згадування РСБ упродовж 2000–2015 рр. суттєво не змінилася.

По-друге, у цьому довіднику описано зміст та рівень деталізації положень щодо РСБ. Рисунки засвідчують, що секторальні компоненти РСБ в межах мирних угод зазвичай розглядаються окремо. Однак, коли в угоді згадуються реформа поліції і оборонна реформа, до неї також включають положення про реформу правосуддя. Дослідження виявило, що хоча положення щодо РСБ в ключових рамкових угодах конкретизують її, в них зазвичай бракує деталей щодо ролей та відповідальності під час впровадження. Ця закономірність залишалася відносно постійною впродовж 2000–2015 рр.

По-третє, тематичний довідник пояснює стадії мирної угоди, на яких зазвичай розглядаються різні компоненти РСБ. Реформи поліції, оборони та правосуддя часто обговорюються в контексті ключових рамкових угод і рідко розглядаються в межах угод щодо проведення переговорів, режиму припинення вогню та імплементації. В угодах про припинення вогню оборонна реформа згадується значно частіше, ніж інші компоненти РСБ, особливо реформа правосуддя.

По-четверте, у цьому тематичному довіднику розглянуто, як часто елементи реформи правосуддя враховуються в мирних угодах. Загалом положення про реформу правосуддя настільки ж поширені, як і про інші секторальні компоненти РСБ. Кількість посилань на реформу правосуддя за 2000–2015 рр. зросла. Водночас положення про реформу правосуддя в мирних угодах обмежуються судовою реформою. Реформа кримінального правосуддя, яка тісніше пов'язана з РСБ, ніж інші аспекти реформи правосуддя, у мирних домовленостях згадується рідко.

В останньому розділі тематичного довідника показано, як часто РДР порівняно з РСБ згадуються в мирних угодах. Хоча в угодах про припинення вогню та імплементацію РДР фігурує значно частіше, ніж реформи поліції, правосуддя та оборони, ключові рамкові угоди, як правило, зосереджуються на цих компонентах РСБ, а не на РДР. Водночас більшість мирних угод із положеннями щодо РДР також посиляються на елементи РСБ.

Примітки

- 1 Christopher von Dyck, DDR and SSR in War-to-Peace Transition, vol. 14, SSR Paper (Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 2016).
- 2 Цей перелік конфліктів охоплює 26 внутрішньодержавних конфліктів, що відбулися у 26 країнах: Анголі, Афганістані, Бурунді, Гвінеї, Демократичній Республіці Конго, Ємені, Іраку, Колумбії, Кот-д'Івуарі, Ліберії, Лівії, Малі, Мозамбіку, Непалі, Пакистані, Південному Судані, Північній Македонії, Республіці Конго, Сирії, Сомалі, Судані, Сьєрра-Леоне, Уганді, Філіппінах, Центрально-Африканській Республіці та Республіці Чад.
- 3 PA-X, Peace Agreements Database (Edinburgh: Political Settlements Research Programme, University of Edinburgh), www.peaceagreements.org. (accessed 15 August 2018).
- 4 PA-X, "Peace Agreements Database and Access Tool, Version 1" (Edinburgh: Political Settlements Research Programme, University of Edinburgh, 2017): 5–6.
- 5 Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Security Sector Governance, SSR Backgrounder (Geneva, 2015).
- 6 DCAF, Security Sector Reform, SSR Backgrounder (Geneva, 2015).
- 7 United Nations, Operational Guide to the Integrated Disarmament, Demobilization and Reintegration Standards (New York, 2014): 24–25.
- 8 International Peace Research Institute and Uppsala Conflict Data Program, "Codebook: UCDP/PRIO Armed Conflict Dataset, version 18.1", 2018: 2–3.
- 9 Christine Bell et al., Peace Agreements Database and Dataset. Codebook, version 1, 19 February 2018: 1.
- 10 Там само.
- 11 Jan Pospisil and Florian P. Kühn, "The Resilient State: New Regulatory Modes in International Approaches to State Building?", Third World Quarterly, 37(1), 2016: 1–16.
- 12 Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), OECD DAC Handbook on Security System Reform (SSR): Supporting Security and Justice (Paris, 2017): 83.
- 13 DCAF, The Justice Sector, SSR Backgrounder (Geneva, 2015): 9.
- 14 PA-X розрізняє три рівні деталізації положень, як зазначено нижче (більше інформації про те, як формується кожен із цих рівнів, немає): «загальні посилання на збройні сили / поліцію / розвідувальні служби, жодної згадки про конкретний механізм / процес; посилання на конкретний механізм або процес [пов'язаний зі збройними силами / поліцією / розвідувальними службами], але загальне і з менш виконуваними умовами; посилання на збройні сили / поліцію / розвідувальні служби з конкретним механізмом або процесом, який є деталізованим та може бути реалізований». Bell et al., Peace Agreements Database and Dataset. Codebook: 54.
- 15 Jeremy Brickhill, Mediating Security Arrangements in Peace Processes: Critical Perspectives from the Field (Zurich, Center for Security Studies, ETH Zurich, 2018); Vanessa Prinz, Luxshi Vimalarajah and Katrin Planta, "Security Arrangements Before, During and After Negotiations: A Strategic Framework" (Berlin, Berghof Foundation, 2014).
- 16 Prinz, Vimalarajah and Planta, "Security Arrangements Before, During and After Negotiations: A Strategic Framework": 4; Brickhill, Mediating Security Arrangements in Peace Processes: 39–50.
- 17 Агрегована змінна щодо реформи правосуддя поєднує в собі кілька змінних PA-X і отримала позитивне значення, коли мирна угода: 1) «містить будь-які положення, що стосуються кримінального правосуддя, такі як перегляд або реформа кримінального судочинства; скасування або перегляд законодавства про надзвичайний стан»; 2) «містить конкретні положення щодо правил запровадження надзвичайного стану»; 3) «містить будь-які положення, що стосуються судів та судової влади, у тому числі їх ролі, юрисдикції, структури та механізмів, а також положення, що описують мандат судової влади та її відносини з іншими складовими державного апарату, положення про призначення осіб у судову владу, у тому числі механізми та критерії таких призначень. Суди, про які йде мова, можуть бути адміністративними, окружними, верховними, конституційними, сімейними, плеємними та іншими»; або 4) «містить будь-яку згадку про конкретні заходи, що стосуються в'язниць, у тому числі персоналу в'язниць». Bell et al., Peace Agreements Database and Dataset. Codebook: 45–55.

- 18 Hutchful, Security Sector Reform Provisions in Peace Agreements: 10. Гутчфул стверджує, що «в той час, як явно пов'язані з РСБ завдання, такі як роззброєння, демобілізація та реінтеграція (РДР), інтеграція збройних сил та поліцейська реформа регулярно включаються до угод, інші складові, такі як реформи управління, розвідки та правосуддя, часто взагалі опускаються». Див. також: DCAF, "Geneva Roundtable Dialogue on SSR and Peace Processes," 4 December 2018 (unpublished).
- 19 Vincenza Scherrer and Alba Bescos Pou, Enhancing Multilateral Support for Security Sector Reform: A Mapping Study Covering the United Nations, the African Union, the European Union, and the Organization for Security and Co-Operation in Europe (Geneva, DCAF, 2018): 28.
- 20 DCAF, The Justice Sector: 4.
- 21 Melanne A. Civic and Michael Miklaucic, eds., Monopoly of Force: The Nexus of DDR and SSR (Washington, D.C.: National Defense University Press, 2011): 214.
- 22 Категорія «злиття сил», згідно з РА-Х, охоплює інтеграцію збройних формувань до збройних сил, але незрозуміло, це стосується будь-якої форми інтеграції чи лише колективної.

DCAF Женеvський центр
з питань урядування
в секторі безпеки
20-ТА РІЧНИЦЯ

www.dcaf.ch

DCAF – Женеvський центр з питань урядування в секторі безпеки
Chemin Eugène-Rigot 2E
P.O. Box 1360
CH-1211 Genève 1